

Nieuwsbegrip Extra

Met enige regelmaat ontwikkelt Nieuwsbegrip in opdracht van bedrijven of maatschappelijke organisaties een speciale thema's. Bedrijven die ons vragen om zulke lessen te ontwikkelen, doen dit vaak in het kader van 'maatschappelijk verantwoord ondernemen'. Ideële organisaties brengen via de les het maatschappelijke onderwerp waarop zij zich richten onder de aandacht.

De Nieuwsbegrip Extra-lessen worden mogelijk gemaakt door financiering van de externe opdrachtgever. De inhoud van de lessen wordt echter ontwikkeld door en valt volledig onder verantwoording van de Nieuwsbegripredactie.

Handleiding Nieuwsbegrip over Klimaatveranderingen, niveau B

Vooraf

Deze les is ontwikkeld in samenwerking met het ministerie van Economische Zaken en Klimaat en het KNMI. Beide willen aandacht vragen voor de klimaatveranderingen, kinderen informeren over de gevolgen daarvan, en kinderen vooral ook meegeven dat er nog iets te doen is aan die klimaatveranderingen en dat zij zelf ook iets kunnen doen. De les sluit aan bij de Warmetruiendag die dit jaar gehouden wordt op 11 februari en die georganiseerd wordt door het Klimaatverbond, maar de les kan ook heel goed op andere momenten in het jaar gegeven worden.

Wil je meer weten over de Warmetruiendag, kijk dan op www.warmetruiendag.nl.

Lesoverzicht

Onderwerp *Klimaatveranderingen*

Deze les sluit aan bij de Warmetruiendag op 11 februari 2022, maar kan ook heel goed op een ander moment in het jaar gegeven worden.

Lesdoel De leerlingen lezen de tekst actief aan de hand van sleutelvragen. Ook maken ze een relatiecirkel bij de tekst, kiezen ze de belangrijkste zinnen bij de tekst, maken ze een radiobericht over het onderwerp en bekijken ze met elkaar hoe hun eigen school de aarde zou kunnen helpen.

Leesdoel De leerlingen kunnen vertellen welke klimaatveranderingen er in Nederland merkbaar zijn. Ook kunnen ze vertellen wat de gevolgen zijn van die klimaatveranderingen en wat Nederland maar ook zij zelf eraan kunnen doen.

Opdracht 1 Actief lezen en sleutelvragen beantwoorden

Opdracht 2 Sleutelschema: een relatiecirkel maken

Opdracht 3 De belangrijkste zinnen kiezen

Opdracht 4 Een radiobericht maken

Opdracht 5 Wat kan jullie school doen om de aarde te helpen? (extra opdracht)

referentie-niveau De tekst is geschreven op Nieuwsbegripniveau B en sluit aan bij referentieniveau 1F

Materiaal

Voor elke leerling:

- de tekst *Het klimaat verandert: En nu?* (niveau B);
- bijbehorende opdrachten voor niveau B;
- voor abonnees van Nieuwsbegrip: de strategiekaart *Samenvatten* (op de website bij Basismateriaal).

Woordenschat (NB met deze woorden zijn geen online-oefeningen beschikbaar):

op basis van	= volgens
de waarneming	= iets wat je ziet, voelt, hoort, proeft of ruikt
de zeespiegel	= de hoogte van het zeewater
het aardoppervlak	= de bovenste laag van de aarde
de uitstoot	= het naar buiten brengen (van gas of afvalstoffen)
het proces	= de manier waarop iets zich ontwikkelt
effect hebben op	= beïnvloeden
drastisch	= heel erg
beperkt blijven tot	= niet meer worden dan
de ontbossing	= het verdwijnen van bossen

Opdrachten

Toelichting

Actief lezen en sleutelvragen

In de basislessen van Nieuwsbegrip ligt de nadruk op het onderdeel Actief lezen. Onder actief lezen verstaan we het lezen van de tekst in drietallen, waarbij leerlingen in interactie met elkaar bespreken waar de tekst over gaat. Hierbij zijn ze gericht op de inhoud. Bij het actief lezen is het de bedoeling dat de leerlingen voorspellen, onduidelijkheden ophelderen en zelf vragen stellen. Hiervan maken ze notities op het werkblad Actief lezen. De sleutelvragen stimuleren leerlingen om verbanden te doorzien, afleidingen te maken en de tekst samen te vatten. Deze activiteiten zijn erop gericht de leerlingen te ondersteunen in het vormen van een mentaal plaatje van de tekst.

Werkwijze

- Introduceer het onderwerp klassikaal. Wat weten de leerlingen van het onderwerp? Wat verwachten ze in de tekst te lezen?
- Vertel de leerlingen het gegeven leesdoel en bespreek de uitleg. Wijs de leerlingen zo nodig op de strategiekaart *Samenvatten*.
- Leerlingen die dat aankunnen gaan zelfstandig aan de slag. Zij werken (indien mogelijk) in drietallen met de tekst en het werkblad Actief lezen met de sleutelvragen en maken daarna een relatiecirkel bij de tekst (opdracht 2). Bij opdracht 3 kiezen de leerlingen de belangrijkste zinnen uit de stukjes tekst. En bij opdracht 4 maken de leerlingen een radiobericht. Daarbij maken ze gebruik van de informatie uit opdracht 3.
- Begeleid zelf een instructiegroepje. Maak daarbij gebruik van de modeltekst, de sleutelvragen en de hulpvragen. De leerlingen kunnen daarnaast de strategiekaart *Samenvatten* gebruiken. Laat de leerlingen na verlengde instructie zelf werken aan opdracht 2, 3 en 4. Opdracht 5 is een extra opdracht.
- Nabespreking: check of lesdoel en leesdoel bereikt zijn. Laat de leerlingen eventueel zelf hun antwoorden controleren en bespreek waar ze moeite mee hadden.

- Neem de werkbladen Actief lezen in om inzicht te krijgen in het werk van de verschillende groepjes.

OPDRACHT 1

klassikaal/
drietallen

Modelen

Actief lezen en sleutelvragen beantwoorden

1. Introduceer het onderwerp klassikaal. Wat weten de leerlingen over klimaatveranderingen? Weten ze waaraan je kunt zien dat het klimaat verandert? Wat verwachten ze in de tekst te lezen?
2. Geef uitleg over de werkwijze bij Actief lezen. Bespreek de lesdoelen. Vertel ook wat het leesdoel is. **Leesdoel:** De leerlingen kunnen vertellen welke klimaatveranderingen er in Nederland merkbaar zijn. Ook kunnen ze vertellen wat de gevolgen zijn van die klimaatveranderingen en wat Nederland maar ook zij zelf eraan kunnen doen.
3. Werk klassikaal of in groepjes bij het lezen van de tekst. Maak gebruik van onderstaande modeltekst, de sleutelvragen en de hulpvragen.
4. De leerlingen gaan daarna zelfstandig aan de slag. Bespreek klassikaal de antwoorden op de sleutelvragen.

Modeltekst

Modellen van de inleiding m.b.t. actief lezen en samenvatten:

Zeg bijvoorbeeld het volgende: *De titel van de tekst is: **Het klimaat verandert: En nu?** Het gaat dus denk ik over het weer. Dat het weer verandert. De titel is eigenlijk een vraag. Wat moeten we doen nu het klimaat verandert? Misschien vertelt de schrijver in de tekst wel wat ik zou kunnen doen. Even naar de andere kopjes kijken. Het eerste kopje is: **Klimaatveranderingen**. Daar staat dus eigenlijk hetzelfde als in de titel. Het tweede kopje is: **Opwarming van de aarde**. Misschien is dat wat er dan anders wordt aan het klimaat? Het wordt warmer misschien? Het volgende kopje is: **Gevolgen**. Een gevolg is iets wat door iets anders gebeurt? Misschien staat hier wat er gebeurt als het klimaat verandert? Dus wat de gevolgen zijn van de klimaatveranderingen? Ik ben benieuwd. En dan het vierde kopje: **Wat kan Nederland doen?** Zou dat gaan over wat Nederland kan doen als het klimaat verandert? En dan het laatste kopje: En wat kun jij doen? Daar staan vast tips voor hoe jij iets kunt doen aan de klimaatveranderingen. Misschien staan er ook weer tips? En dan zie ik ook nog wat tekst in een blauw vakje. Daar zie ik een paar keer het woord Warmetruiendag vetgedrukt staan. Ik denk dat je mee kunt doen aan die Warmetruiendag. maar ik weet niet precies wat dat is. Dat lees ik vast in dat blauwe vakje. Het heeft er vast mee te maken dat je een warme trui aan moet.*

*Dan begin ik nu met het lezen van het eerste stukje, dat is de inleiding. **Het klimaat verandert**. Ja, dat zag ik ook al in de titel. **Zo zijn er meer extreme regenbuien, vaker warme dagen, is er meer droogte en is er minder natuurijs**. O, deze zin begin met Zo, dat betekent dat het voorbeelden zijn. Dit zijn dus allemaal voorbeelden van veranderingen. Er zijn vaker heel harde regenbuien, er staat zelfs extreem, dat is dus echt heel zwaar, en het is ook vaak warmer en droog. En er is minder natuurijs. Ja, dat merk ik zelf ook wel. Vroeger konden we veel vaker schaatsen. Nu is dat echt maar heel soms. **En die verandering van het klimaat gaat sneller dan we dachten**. O, blijkbaar wisten ze al wel dat het zou veranderen, maar gaat het sneller. Dat klinkt niet heel goed eigenlijk. Ik lees nog maar weer even verder. **Maar wat zijn die klimaatveranderingen eigenlijk? Hoe worden ze veroorzaakt?** Daar ben ik wel benieuwd naar eigenlijk. Hoe komt het dat het klimaat verandert? **Wat gaan landen eraan doen?** Het lijkt erop dat er dus wel iets aan te doen is. Dat is wel fijn, denk*

ik. Dat geeft hoop. En wat kun jij zelf doen. Ooh kijk, ik kan dus zelf ook iets doen, hopelijk lees ik in de tekst wat ik dan precies kan doen. **Doe jij bijvoorbeeld al mee aan de Warmetruidendag?** O, dat is dus iets wat ik zelf kan doen voor het klimaat. In deze zin staat het woord 'bijvoorbeeld'. En het gaat weer over die Warmetruidendag waar het in dat blauwe vakje over ging. Ik denk dat dat dus een voorbeeld is van wat wij aan die verandering van het klimaat kunnen doen. In de inleiding werd dus verteld dat er allerlei veranderingen in het klimaat zijn en dat dat sneller gaat dan we dachten, maar er zijn dus ook dingen die we daaraan kunnen doen. Ik ga gauw verder lezen. Want ik ben wel benieuwd naar die gevolgen van die veranderingen, maar vooral ook wat ik eraan kan doen om het misschien een beetje tegen te houden.

Dan ga ik nu ook het tweede stukje lezen. En dat stukje ga ik ook samenvatten. Ik let dus goed op wat het belangrijkste is in het stukje. Het kopje van dit stukje is **Klimaatveranderingen**. Dat lijkt een beetje op de titel. Ik lees even verder. **Het klimaat verandert en dat merken we ook in Nederland steeds duidelijker**. Hier staat weer dat het klimaat verandert. Dat is denk ik wel belangrijk. Dus dat onderstreep ik. **We zien het aan de klimaatveranderingen die het KNMI in Nederland waarneemt**. Hier gaat het over het KNMI. Ik weet niet precies waar die letters voorstaan, maar ik ken het KNMI ook van het weerbericht. Ik denk dat het belangrijk is om te weten dat die veranderingen in Nederland dus blijkbaar worden waargenomen door het KNMI. Ik denk dat dat belangrijk is om te onthouden. **Op basis van eigen waarnemingen, klimaatmodellen en het oordeel van experts beschrijft het KNMI hoe de situatie er in Nederland in de toekomst uit kan zien**. Hieruit begrijp ik dat het KNMI eigenlijk een soort onderzoek doet naar de veranderingen in het klimaat. Ook om te zien hoe de situatie voor Nederland in de toekomst zal zijn, begrijp ik. **De temperaturen zullen in deze eeuw verder omhooggaan, de zeespiegel zal sneller stijgen, de winters worden natter, de regenbuien heviger en de kans op droge zomers neemt toe**. Dit zijn denk ik voorbeelden van de veranderingen die het KNMI waarneemt. Omdat het voorbeelden zijn, onderstreep ik ze niet. Die hoeven niet in een samenvatting. **Hoe groot die veranderingen precies zullen zijn, is onzeker**. Met die veranderingen bedoelen ze denk ik al die voorbeelden die hiervoor genoemd zijn. Dat lijkt me nog wel belangrijk. Dat het niet precies duidelijk is. Maar wel dat de veranderingen groot zullen zijn. **Dat de zeespiegel zal stijgen is duidelijk, maar onduidelijk is hoeveel precies. Tot 2100 blijft de zeespiegelstijging hoogst waarschijnlijk onder de 1 meter**. De zee zou dus iets minder dan een meter hoger kunnen worden. Dat is wel veel. In dit stukje heb ik dus gezien dat het KNMI de klimaatveranderingen in Nederland onderzoekt, En dat die veranderingen groot zullen zijn, maar dat ze niet precies weten hoe groot. Misschien lees ik daar nog iets meer over als ik verder lees. En hopelijk lees ik dan ook wat we eraan kunnen doen om die veranderingen te stoppen.

Wat hebben jullie mij horen doen? Ik dacht hardop na over de tekst. Ik stelde ook vragen aan mezelf. Dat hoort bij actief lezen. Als je actief leest, sta je ook stil bij onbekende woorden. En ik heb ook steeds gekeken naar verbanden in de tekst. En aan het eind heb ik het stukje samengevat.

Laat een van de leerlingen hardop denkend het volgende stukje lezen. Vraag ook wat het belangrijkste was in dat stukje tekst.

Leg uit: als je in je groepje actief aan het lezen bent, ga je ook de sleutelvragen bij de tekst bespreken. In de tekst zie je na elk stukje een of meer nummers staan. Bij elk nummer hoort een sleutelvraag.

Let op: De hulpvragen bij de sleutelvragen hieronder zijn bedoeld als extra aanwijzingen bij de sleutelvragen. Gebruik de hulpvragen alleen als deze relevant zijn voor de leerlingen. Als de leerlingen de sleutelvraag direct kunnen beantwoorden is een hulpvraag waarschijnlijk niet nodig.

Sleutelvragen en hulpvragen

Inleiding

Sleutelvraag 1: Waar merk je aan dat het klimaat verandert?

Hulpvraag 1a: Lees regel 2-3 nog een keer.

Hulpvraag 1b: Let op het signaalwoord *Zo* in regel 2, daarna worden voorbeelden genoemd. (verbanden)

Klimaatveranderingen

Sleutelvraag 2: Welke klimaatveranderingen verwacht het KNMI in de toekomst?

Hulpvraag 2a: Lees regel 8-10 nog een keer. Welke veranderingen worden daar genoemd?

Hulpvraag 2b: In regel 9 staat die veranderingen. Welke veranderingen worden daar bedoeld? (verbanden)

Opwarming van de aarde

Sleutelvraag 3: Waarom is een beetje broeikaseffect goed voor de aarde?

Hulpvraag 3a: Lees regel 14-16 nog een keer.

Hulpvraag 3b: In regel 15 staat het signaalwoord *want* wat een reden aangeeft. (verbanden)

Sleutelvraag 4: Hoe versterkt de mens het broeikaseffect?

Hulpvraag 4a: Lees regel 16-19 nog een keer.

Hulpvraag 4b: Let op het woordje *Door* in regel 16. Daarna wordt aangegeven *hoe*. (verbanden)

Gevolgen

Sleutelvraag 5: Noem twee gevolgen van de klimaatveranderingen waar de mens last van zal hebben.

Hulpvraag 5a: Lees regel 23-33. Welke gevolgen worden daar genoemd?

Hulpvraag 5b: Let op de signaalwoorden die wijzen op een opsomming met voorbeelden: *zoals, en, ook, vooral*. (verbanden)

Sleutelvraag 6: Waarom heeft bijvoorbeeld de koolmees last van de klimaatveranderingen?

Hulpvraag 6a: Lees regel 43-46. Wat wordt hier verteld over de koolmees?

Hulpvraag 6b: Let op het signaalwoord *Maar* in regel 38 dat een tegenstelling aangeeft. (verbanden)

Wat kan Nederland doen?

Sleutelvraag 7: Welke twee manieren om met klimaatverandering om te gaan worden in dit stukje genoemd?

Hulpvraag 7a: Lees regel 40-41. Welke manieren worden hier genoemd?

Hulpvraag 7b: Let op het signaalwoord *Maar* daarna volgt een tegenstelling. (verbanden)

Sleutelvraag 8: Hoe zorgen meer planten en bomen voor een vermindering van het broeikaseffect?

Hulpvraag 8a: Lees regel 46-47. Wat wordt hier verteld over planten en bomen?

Hulpvraag 8b: In regel 46 staat CO₂. Wat wordt daarmee bedoeld? (ophelderen van onduidelijkheden)

En wat kun jij doen?

Sleutelvraag 9: In dit stukje staat dat je zelf thuis ook het klimaat kunt helpen. Welke voorbeelden van dingen die je kunt doen, worden in dit stukje gegeven?

Hulpvraag 9a: Lees regel 54-59. Welke voorbeelden worden hier genoemd?

Hulpvraag 9b: Let op de signaalwoord *en* die wijzen op een opsomming met voorbeelden: *en, zoals*. (verbanden)

Sleutelvraag 10: Waarom heeft de schrijver het stukje over Warmetriendag in een apart vakje bij de tekst gezet, denk je?

Hulpvraag 6a: Wat zie je als je naar het vakje kijkt?

Hulpvraag 6b: Wat staat er in het vakje?

Na het lezen

Sleutelvraag 11: Vind jij dat je al genoeg doet om klimaatverandering tegen te gaan?

Licht je antwoord toe.

Antwoorden: Zie **antwoorden** achteraan deze handleiding.

OPDRACHT 2

klassikaal/
drietallen

Sleutelschema

een relatiecirkel

Sleutelschema: een relatiecirkel maken

Lees gezamenlijk de uitleg. Teken de tweede pijl eventueel gezamenlijk. Laat de leerlingen in groepjes werken. Ze geven in de cirkel de relaties aan. Wat heeft invloed op elkaar? Wat wordt meer of minder? Bespreek de gemaakte relatiecirkels na. Laat vertellen waarom de pijlen zo getekend zijn. Wat betekent dat dan?

Antwoorden: Zie **antwoorden** achteraan deze handleiding.

OPDRACHT 3

drietallen/
klassikaal

De belangrijkste zinnen kiezen

De leerlingen werken in groepjes en ze kiezen uit de gegeven paar zinnen steeds welke zinnen de belangrijkste informatie uit het stukje bevatten.

Antwoorden: Zie **antwoorden** achteraan deze handleiding.

OPDRACHT 4

drietallen/
klassikaal

Een radiobericht maken

De leerlingen maken een radiobericht over het onderwerp van de tekst. Daarbij kunnen ze gebruikmaken van de belangrijkste zinnen die ze gekozen hebben bij opdracht 3. Laat de groepjes hun radiobericht klassikaal presenteren.

OPDRACHT 5

drietallen/
klassikaal

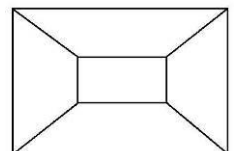
Wat kan jullie school doen om de aarde te helpen? (extra opdracht)

De leerlingen bedenken in groepjes wat jullie op school kunnen doen om ervoor te zorgen dat de aarde minder snel opwarmt. Ze werken volgens de werkvorm

placemat. In elk groepje bedenkt iedere leerling een idee. Dat schrijft de leerling in een van de vier vakken aan de zijkant. Vervolgens bespreken ze in het groepje met elkaar wat ieder in het eigen vak heeft opgeschreven en bepalen ze gezamenlijk wat ze met elkaar het leukste of meest haalbare idee vinden. Dat komt uiteindelijk in het middelste vak.

Na het bepalen van het beste idee, bedenken de groepjes wat er allemaal nodig is om het idee uit te voeren.

Bespreek klassikaal de placemats van de groepjes. Welke leuke ideeën zijn

naar boven gekomen? Bepaal gezamenlijk de beste of meest bijzondere ideeën. Eventueel kan een idee ook altijd echt uitgevoerd worden. Maar dat is afhankelijk van de situatie op school.

Werkblad Actief Lezen

Groepje van: _____

Leesdoel: Na het lezen van de tekst weet ik _____

Aantekeningen bij de stukjes

Noteer hieronder belangrijke informatie, onbekende woorden en eigen vragen. Schrijf ook de antwoorden van de sleutelvragen op.

Inleiding

Antwoord op sleutelvraag 1: _____

Klimaatveranderingen

Antwoord op sleutelvraag 2: _____

Opwarming van de aarde

Antwoord op sleutelvraag 3: _____

Antwoord op sleutelvraag 4: _____

Gevolgen

Antwoord op sleutelvraag 5: _____

Antwoord op sleutelvraag 6: _____

Wat kan Nederland doen?

Antwoord op sleutelvraag 7: _____

Antwoord op sleutelvraag 8: _____

En wat kun jij doen?

Antwoord op sleutelvraag 9: _____

Antwoord op sleutelvraag 10: _____

Na het lezen

Antwoord op sleutelvraag 11: _____

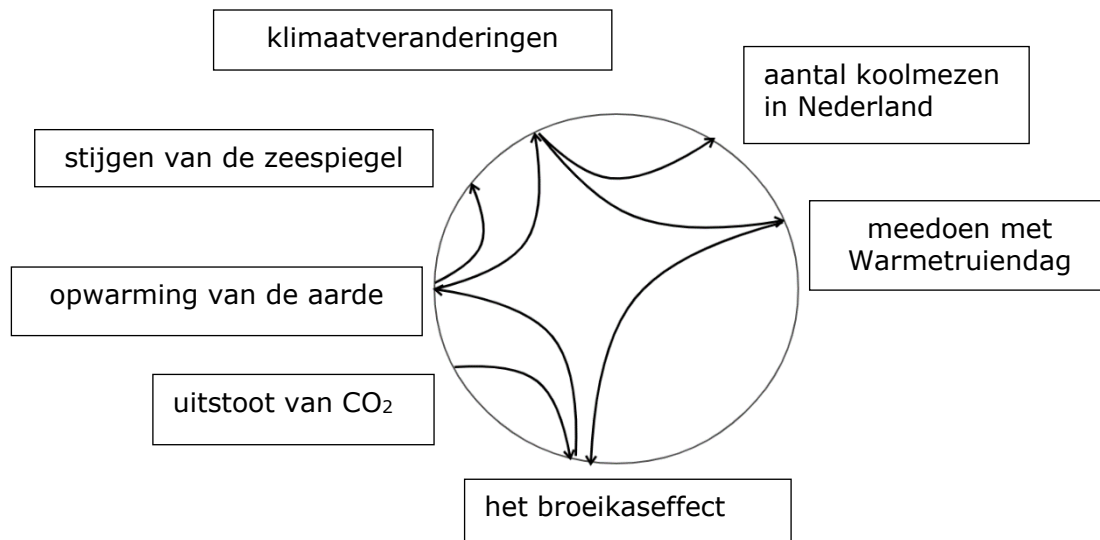
Antwoorden

OPDRACHT 1 Actief lezen en sleutelvragen beantwoorden

Tijdens het lezen	
Inleiding	<p>1. Waar merk je aan dat het klimaat verandert? <i>Er zijn meer zware regenbuien, vaker warme dagen, er is meer droogte en er is minder natuurijs.</i></p>
Klimaatveranderingen	<p>2. Welke klimaatveranderingen in de toekomst zijn in de klimaatscenario's te zien? <i>De temperaturen zullen in deze eeuw verder omhooggaan, de zeespiegel zal sneller stijgen, de winters worden natter, de regenbuien heviger, en de kans op droge zomers neemt toe.</i></p>
Opwarming van de aarde	<p>3. Waarom is een beetje broeikaseffect goed voor de aarde? <i>Zonder broeikaseffect zou het op aarde veel te koud zijn om te leven.</i></p> <p>4. Hoe versterkt de mens het broeikaseffect? <i>Door te veel broeikasgassen uit te stoten waardoor er te veel warmte wordt vastgehouden.</i></p>
Gevolgen	<p>5. Noem twee gevolgen van de klimaatveranderingen waar de mens last van zal hebben. <i>Bijvoorbeeld: overstromingen, schade door hevige buien, hittestress bij oudere mensen.</i></p> <p>6. Waarom heeft bijvoorbeeld de koolmees last van de klimaatveranderingen? <i>Door de warmte zijn er vroeger in het jaar rupsen van de kleine wintervlinder. De koolmees eet die rupsen. De koolmoes broedt al iets vroeger in het jaar, maar nog niet vroeg genoeg. De rupsen zijn dan al vlinders.</i></p>
Wat kan Nederland doen?	<p>7. Welke twee manieren om met klimaatverandering om te gaan worden in dit stukje genoemd? - <i>De mens kans zich aanpassen aan de gevolgen van de klimaatveranderingen.</i> - <i>De mens kan de oorzaken van de klimaatveranderingen aanpakken.</i></p> <p>8. Hoe zorgen meer planten en bomen voor een vermindering van het broeikaseffect? <i>Planten en bomen nemen op een natuurlijke manier CO₂ op uit de lucht. Hoe meer planten en bomen hoe minder</i></p>

	<i>CO₂ in de lucht.</i>
En wat kun jij doen?	<p>9. In dit stukje staat dat je zelf thuis ook het klimaat kunt helpen. Welke voorbeelden van dingen die je kunt doen, worden in dit stukje gegeven? <i>korter douchen, licht uitdoen als je de kamer uitgaat, minder vlees eten, minder vaak voor nieuwe spullen kiezen, kleding ruilen</i></p> <p>10. Waarom heeft de schrijver het stukje over Warmetruiendag in een apart vakje bij de tekst gezet, denk je? <i>Dan valt het meer op.</i></p>
Na het lezen	
11. Vind jij dat je al genoeg doet om klimaatverandering tegen te gaan? Licht je antwoord toe.	

OPDRACHT 2

OPDRACHT 3

Inleiding

A. Er zijn allerlei veranderingen in het klimaat. En dat gaat sneller dan we dachten.

Klimaatveranderingen

A. Het KNMI onderzoekt de klimaatveranderingen, maar hoe groot die veranderingen precies zijn dat weten onderzoekers van het KNMI nog niet precies.

Opwarming van de aarde

A. De temperatuur op aarde stijgt snel door het broeikaseffect. En dat effect wordt versterkt door de extra uitstoot van broeikasgassen door de mens.

Gevolgen

- B. Klimaatverandering heeft effecten op de mens, op de leefomgeving van de mens en op de natuur. De meeste gevolgen zijn negatief, maar er kan nog iets aan gedaan worden.

Wat kan Nederland doen?

- A. Er zijn twee manieren om met de klimaatverandering om te gaan. De mens kan zich aanpassen aan de gevolgen. Maar de mens kan ook proberen de oorzaken aan te pakken. Nederland doet beide.

En wat kun jij doen?

- A. Landen, bedrijven en Nederlandse burgers kunnen van alles doen om het broeikaseffect te verkleinen. En ook jijzelf kunt thuis van alles doen om het klimaat te helpen.